67-72-13/3
22.02.2018

До спеціалізованої вченої ради
Д 35.052.19
Національного університету «Львівська політехніка»
79013, м. Львів, вул. С. Бандери, 12

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертацію
Бліхар Марії Миронівни
«Правова природа інвестиційних відносин: фінансово-правове регулювання»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук
зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Інвестиційні відносини є важливою складовою економічної політики будь-якої держави сучасного типу. Якщо інвестиційні відносини належним чином врегульовані, то механізм інвестування є налагодженим і прозорим, а суспільна свідомість сприймає як прийнятні його стратегію і цілі, відповідно для населення економіка держави, звичайно, асоціюється зі здоровим організмом, для якого інвестиції є лише стимулом, поштовхом для подальшого розвитку. У дзеркальному відображенні все навпаки: гальмується оздоровлення економіки, втрачається довіра до держави, не здатної опанувати механізм інвестування, забезпечити його належне правове регулювання, зробити контрольованим і корисним як для неї, так і пересічної людини. Все це повністю стосується України. З огляду на низку проблем, що нині існують в нашій державі, які потребують термінового вирішення, розробка наукової проблематики, предметом вивчення якої є інвестиційні відносини, здавалося би, «відійшла в тінь» і ніби не на часі. Але слід усвідомлювати, що саме зараз потрібно формувати нове розуміння інвестиційних відносин та вивчати потенційні механізми їх фінансово-правового регулювання. Варто працювати задля майбутнього України, розробляючи теоретичне підґрунтя для зміни

недосконалих способів управління ними. Актуальність і своєчасність дослідження М.М.Бліхар полягає, насамперед, у цьому. Дисертантка акцентує, що не лише економічний, але й людський капітал створюється шляхом активного залучення до інвестиційної діяльності її суб'єктів, насамперед держави, як їх ініціатора, творця та регулятора.

Домінуючою світоглядною позицією автора дослідження є думка про те, що інвестування є сферою публічної фінансової діяльності, бо відображає об'єктивні потреби суспільства і примножує суспільне багатство у вигляді не лише економічного, але й людського капіталу (с. 67-69).

На основі вивчення та узагальнення сучасної наукової літератури, нормативно-правових актів стосовно інвестиційних відносин, М. М. Бліхар зуміла виокремити і визначити їх фінансово-правову природу, а також окреслити напрями фінансово-правового регулювання у сфері інвестиційної діяльності.

Зв'язок з науковими програмами і планами. Дисертація виконана відповідно до Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016–2020 роки, затверджених постановою Загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 року; спрямована на реалізацію Стратегії сталого розвитку «Україна–2020», схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 та відповідає вимогам Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» від 11 липня 2001 року (ст. 3).

Тема дисертаційної роботи відповідає науковому напряму Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету «Львівська політехніка» «Правові, психологічні та інформаційні проблеми розвитку державності в Україні», затвердженому Вченою радою Національного університету «Львівська політехніка» від 24.06.2014 р., протокол № 5. Дисертація виконана в межах науково-дослідної роботи кафедри адміністративного та інформаційного права Навчально-наукового Інституту права та психології Національного університету «Львівська політехніка» «Адміністративно-правове

забезпечення прав і свобод людини і громадянина в умовах розбудови правової держави» (державний реєстраційний номер 046U004099).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність. Ознайомлення зі змістом дослідження, авторефератом, науковим доробком автора дає змогу констатувати належну ступінь обґрунтованості наукових положень і рекомендацій, висунутих у дисертації, їх достовірність і новизну, відповідність вимогам до таких досліджень. Робота має не лише концептуальний характер, але й добре продуману, логічно послідовну, доказову манеру виконання. Вона ґрунтується на знанні нормативно-правової бази, виконана на основі досліджень у галузі економіки і права, що детермінує її доказовість та актуальність. Окрім цього слід зазначити, що висновки і пропозиції, що містяться у роботі, достатньою мірою оригінальні, не повторюють відомих у науковій літературі, що обумовлюється, у тому числі і вдало обраною методологією дослідження, зокрема використанням таких наукових методів дослідження як діалектичний, структурно-логічний, класифікації та групування, системний, логіко-сематичний, формально-юридичний, порівняльний-правовий, наукової абстракції, так і повним і всебічним використанням емпіричного матеріалу. Дисертант опрацювала наукові праці українських та зарубіжних вчених, нормативно-правові акти (625 джерел), отже джерельну базу дослідження можна вважати цілком репрезентативною. Зазначене свідчить про високий рівень обізнаності автора у питаннях, що досліджувалися.

Робота, підготовлена М.М.Бліхар, характеризується системним підходом до предмета дослідження. Сформульовані об'єкт і предмет роботи відповідають темі дисертації.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукова робота є першим у вітчизняній науковій літературі комплексним дослідженням, що присвячене теоретичним і практичним

проблемам фінансово-правового регулювання інвестиційних відносин та шляхам їх вирішення.

Наукова новизна пронизує всю роботу, а тому варто зупинитися на її окремих розділах.

У першому розділі крізь призму різноманітних аспектів публічності досліджено фінансово-правову природу інвестиційних відносин, окреслено основні напрями фінансово-правового регулювання у сфері інвестиційної діяльності. До них віднесено бюджетний вектор (відображає ресурсну дієвість держави як інвестора, передусім через бюджетні асигнування), податковий напрям (характеризується заохочувально-стимулювальною і мобілізаційною спрямованістю), контрольно-деліктний вектор (виражає пошуково-аналітичний та карально-компенсаційний вплив), валютний напрям (демонструє динамізм, зовнішньо-внутрішній дуалізм, безпосередньо пов'язаний з початком і результатами інвестування) (с. 53). Можна стверджувати, що у дослідженні фінансово-правове регулювання інвестиційної діяльності розглянуто системно і чітко структуровано з базуванням на нових (авторських) дефініціях таких як публічність, фінансово-інвестиційна політика тощо. Надбанням варто вважати і розробку автором понятійного апарату фінансово-правової рецепції інвестиційних відносин.

За результатами здійсненого аналізу автором окреслено ключові ракурси публічності, на основі яких було зроблено наступний крок – сформульовано визначення фінансово-правової природи інвестиційних відносин через з'ясування кола суб'єктів інвестиційної діяльності та її спрямування, фінансовий інвестиційний процес, правову категорію «фінанси». Крім того, автор виокремила чинники, що зумовлюють публічність фінансових правовідносин в інвестиційній сфері, та розглянула принципи фінансового правового регулювання інвестиційної діяльності (с. 53). Не викликають заперечення запропоноване М. М. Бліхар авторське визначення інвестування (с. 56) і класифікація суб'єктів інвестування,

виконана згідно з опрацьованою автором низкою показників (с. 56). Необхідно зазначити, що М.М.Бліхар вперше пропонує визначення фінансово-інвестиційної правової політики як активної, цілеспрямованої, планової діяльності держави з вибору стратегічної мети і формування завдань у сфері інвестування, з їх легалізації і вирішення через фінансово-правове регулювання відповідних відносин (с. 71).

Особливо підкреслимо, що у нових підходах до розгляду інвестиційної діяльності та відносин важлива роль належить їх осмисленню на рівні навчального процесу. Було би слушним взяти до уваги пропозиції М.М.Бліхар щодо виокремлення фінансово-інвестиційного права як складової науки фінансового права та автономної навчальної дисципліни. Заслуговує схвального відгуку розроблена здобувачем програма відповідного спецкурсу (с. 72). Такий підхід видається потрібним і надзвичайно актуальним. Таким чином, стає зрозуміло, що маємо справу з продуманою методологією дослідження, чітко сформованим категоріально-понятійним апаратом, що робить реалізовану автором розвідку не лише науково коректною, але й такою, що містить нові підходи до розгляду проблем інвестиційної діяльності. Можна стверджувати, що це – новий крок у таких дослідженнях.

У контексті зміцнення у суспільній свідомості авторитету держави та її ролі в інвестиційних процесах, видається актуальним, що автор звернула увагу на це питання і відзначила провідну роль держави у розвитку інвестиційних процесів. Варто погодитись, що саме держава повинна взяти на себе основне навантаження з інвестування не тільки в соціальну сферу, але й у сферу обороноздатності, захисту державності, а отже, слугувати прикладом для інших інвесторів.

Аналізуючи законодавство, що стосується інвестиційної діяльності, у контексті дослідження її суб'єктів, дисертантка влучно вказує на необхідність внесення доповнень до Закону України «Про інвестиційну діяльність», який не зараховує до суб'єктів такої діяльності (ст. 5) ні територіальні громади, ні

міжнародні організації, ні міждержавні утворення (с. 89). Досить цікаво, з урахуванням позицій представників фінансово-правової науки, автором визначено суб'єкт фінансово-інвестиційної діяльності (с. 95–96), а також об'єкт інвестиційної діяльності та подано його види (с. 105).

Висвітленню змісту бюджетних інвестицій присвячений другий розділ дисертаційної роботи. Видається правильним розуміння автором специфіки бюджетного права як динамічного утворення, чутливого до законодавчих змін (с. 127). Справді, специфічною властивістю бюджетно-інвестиційних правовідносин є періодичність, а вона саме і полягає в чіткому обмеженні дії відповідних правових приписів за часом (с. 130). Відштовхуючись від цієї думки, автор розглянула бюджетне право як складову фінансового права.

Звертаючи увагу на відсутність законодавчого визначення поняття «бюджетні інвестиції», дисертантка дає авторське їх тлумачення, з урахуванням позицій представників економічної і правової науки (с. 133), формулює ознаки бюджетних інвестицій (с. 135–136) та пропонує відповідно доповнити Бюджетний кодекс України (с. 412). Підтримуємо думку автора, про те, що зважаючи на внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо запровадження нових підходів до фінансування субвенцій та нових їх видів, доцільно вдосконалити нормативне регулювання інвестиційних субвенцій (с. 148) .

Слід зазначити, що дисертантка вперше у вітчизняній науці відстоює позицію щодо доцільності заснування спеціалізованого інвестиційного державного банку (Банку розвитку) за сегментною моделлю – задля фінансування інвестиційних програм і проектів національного масштабу, надання інвестиційних кредитів та здійснення інших послуг за фінансово-інвестиційними операціями (с. 156, 181). Продовжуючи думку про реформування сфери регулювання інвестиційних відносин, автор аргументовано доводить важливість створення Інвестиційно-інноваційного агентства України, з метою синхронізації інвестиційно-інноваційної діяльності, сприяння іноземному інвестуванню та

впровадженню інновацій у нашій державі, зокрема через створення сприятливого інвестиційного клімату в Україні, позитивного іміджу нашої держави, через системний і комплексний конструктивний вплив у цій сфері (с. 155–156). Перелічені позиції мають наукову новизну і праксеологічне значення для розбудови і стабілізації економіки України, з огляду на конструктивну роль у ній інвестиційних відносин.

Досліджуючи бюджетні правовідносини, автор: зосереджується і на суб'єктному складі бюджетно-інвестиційних правовідносин, визначає їх за такими ознаками як наявність бюджетного повноваження в обсязі, необхідному для ухвалення рішень, що стосуються інвестиційної діяльності, та можливість розпоряджатися, управляти бюджетними коштами; робить висновок про те, що не всі суб'єкти бюджетних правовідносин можуть входити до складу суб'єктів бюджетних правовідносин, які беруть участь в інвестиційній діяльності; вважає, що до суб'єктів бюджетно-інвестиційних правовідносин належать індивідуальні та колективні суб'єкти, наділені бюджетними повноваженнями щодо планування, мобілізації, розподілу, перерозподілу і витрачання бюджетних коштів на інвестиційну діяльність та здійснення відповідного контролю (с. 164–165); наводить класифікацію суб'єктів бюджетних правовідносин, що стосуються інвестиційної діяльності (с. 165); окреслює склад суб'єктів бюджетно-інвестиційних правовідносин (с. 166).

У сучасних умовах, коли зростають фактори різних загроз, посилюються ризики внутрішньої і зовнішньої небезпеки, надзвичайно актуальним видається обґрунтування думки щодо безпеки у фінансово-інвестиційній сфері. Марія Бліхар послідовно доводить цю думку і розробляє нову дефініцію «фінансово-інвестиційна безпека», під якою розуміє належний стан захищеності інвестицій, що забезпечується за допомогою фінансово-правового регулювання, дозволяє гарантувати вкладення інвесторів, інтереси держави і нівелює негативні чинники (наявні загрози) у сфері інвестування (с. 175). У дисертації підкреслено, що цей

комплекс питань обов'язково потрібно вивчати під час здійснення державної експертизи інвестиційних проектів і відповідні результати викладати у висновку окремим підрозділом. А тому особливої уваги заслуговує конкретна пропозиція і доведена автором необхідність розробки і прийняття Верховною Радою України Стратегії фінансово-інвестиційної безпеки України (с. 176).

Висвітлюючи особливості регулювання бюджетної інвестиційної діяльності на окремих етапах бюджетного процесу автор: 1) зі знанням проблем, що виникають під час розрахунку соціального ефекту проекту, пропонує варіанти їх вирішення: а) використовувати ту саму ставку, що й для розрахунку комерційного ефекту (NPV), тобто виходити з єдиного рівня ризику для всього проекту; б) використовувати для оцінки соціального ефекту єдину контрольну ставку дисконту (наприклад 10% річних); в) виразити потоки соціального ефекту в постійному масштабі цін, тобто розрахувати реальні грошові потоки та додати їх без дисконтування (с. 200); 2) вказує, що система планування та звітності щодо державних інвестиційних програм в Україні потребує вдосконалення та вважає, що це можна здійснити: а) шляхом застосування пакету контрольних документів до кожної програми; б) запровадженням «краш-тест» інвестиційної програми, в) запровадженням перевірки інвестиційного проекту на корупціогенність, яка має законодавчо регламентуватися (с. 207).

Особливу увагу у третьому розділі автором дослідження приділено надзвичайно важливим питанням податково-правового регулювання діяльності, пов'язаної з інвестуванням. Задля конкретизації чинного податкового закону та уникнення двозначності трактувань його положень автором запропоновано законодавчо визначити (у Податковому кодексі України) поняття «оскарження рішень контролюючих органів в адміністративному порядку» (с. 217–218). Цікавими є і пропозиції щодо внесення змін до нормативно-правових актів, зокрема до розпорядження Кабінету Міністрів України № 843-р від 14 серпня 2013 р. «Про затвердження переліку пріоритетних галузей економіки», та ч. 1 ст. 4

Закону України «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць» (с. 222-223). Заслуговує на увагу і пропозиція щодо запровадження обов'язкового страхування відповідальності держави (в її «широкому» розумінні) за шкоду, завдану протиправними діями державних органів інвесторові, бо дійсно, можливо, залучення цього компенсаційного механізму зможе поліпшити інвестиційний клімат в нашій державі (с. 229).

Наукову новизну має запропонована автором специфіка податково-інвестиційних правовідносин, до якої запропоновано зарахувати спеціальну «робочу зону» (інвестиційна діяльність), комплексний характер цієї діяльності та особливий об'єкт (інвестиції та інвестування) (с. 219, 300). Дисертантом розроблені поняття: «податкове звільнення» стосовно суб'єктів інвестиційної діяльності (с. 236); «податково-правове регулювання інвестиційної діяльності» (с. 238). Крім того, у дисертації вперше досліджено механізм податкових платежів і виокремлено групу інвестиційних (за цільовим спрямуванням) податкових платежів (с. 249) Уперше у науковому обігу М.М.Бліхар вживає запропоновану нею дефініцію інвестиційного податкового платежу (збір, одним із основних призначень коштів від справляння якого є фінансування суспільно вагомих програм та проектів (інвестування)) (с. 249-250).

На підставі аналізу наукової літератури, нормативних актів автор: 1) виокремлює у сфері оподаткування інвестиційної діяльності такі види податкових режимів: загальний; спеціальний (системний); спеціальний (комплексний); особливий та детально розглядає останні три (с. 275); виділяє основні ознаки спеціальних податкових режимів системного характеру у сфері оподаткування інвестиційної діяльності (с. 282); наводить власну класифікацію спеціальних податкових режимів у сфері інвестиційної діяльності (с. 293–294).

Важливо підкреслити, що наступною ланкою наукового пошуку Марії Бліхар є розробка надзвичайно актуального питання про контроль у інвестиційній сфері, чому власне присвячений четвертий розділ дисертації.

Аналіз праць представників фінансово-правової та економічної наук, дозволив автору виділити та охарактеризувати: безпосередні об'єкти фінансового інвестиційного контролю щодо реальних інвестицій (с. 309–310); суб'єкти фінансово-інвестиційного контролю (с. 311–312). У дослідженні вперше сформульовано дефініцію фінансово-інвестиційного контролю як різновиду фінансового контролю – діяльність органів, що здійснюють публічну фінансову діяльність у сфері інвестування, для встановлення фактів порушення законності, фінансової дисципліни, доцільності й ефективності формування, розподілу і використання публічних фінансів у вигляді інвестиційних ресурсів, для протидії правопорушенням, забезпечення реалізації фінансово-інвестиційної політики держави та досягнення режиму правопорядку (с. 311).

Підкреслюючи важливість контрольної функції за станом процесів інвестування у роботі, М.М.Бліхар переконливо визначила необхідність формування спеціалізованого фінансово-контрольного органу (Фінансово-інвестиційної інспекції України), головним призначенням якого мала би стати реалізація контрольної функції публічних фінансів у сфері інвестування (с. 329). Наголосимо, що ця частина наукової розвідки є особливо актуальною для нашої країни з точки зору подолання негативних явищ в її економіці, пов'язаних із корупцією, недобросовісною конкуренцією тощо.

Заслуговує на визнання здійснена автором детальна класифікація зазначеного контролю за критерієм методу: ревізія фінансово-інвестиційної діяльності; фінансово-інвестиційний аудит; тематична фінансово-інвестиційна перевірка; фінансово-інвестиційний аналіз; експертиза інвестиційних проектів (їх фінансового сегмента), обстеження та фінансовий моніторинг (с. 353).

Цікавими з наукової точки зору видаються окреслені автором: напрями діяльності, які визначають основний зміст фінансово-інвестиційного контролю (с. 345); основні особливості фінансово-інвестиційних контрольних процедур (с. 355); стадії фінансового контролю за інвестиційною діяльністю, кожна з яких, як пише автор, складається з менших частин, з певних етапів (які, відповідно, поділяються на процесуальні дії) (с. 359–360); завдання фінансового контролю інвестиційної діяльності (с. 364).

І нарешті, з чим варто погодитись, адже ця думка містить раціональне зерно, автором наукової роботи доведено потребу введення у систему судоустрою України Вищого суду з питань інвестиційної діяльності як вищого спеціалізованого суду (поряд із Вищим антикорупційним судом і Вищим судом із питань інтелектуальної власності) для розгляду спорів у сфері інвестування (с. 375).

Надзвичайно детальним є аналіз видів відповідальності у підрозділі 4.4 «Фінансово-правова компонента системи юридичної відповідальності у сфері інвестиційної діяльності» і сформульовані автором визначення інвестиційного правопорушення (с. 378–379) та фінансово-правової відповідальності (с. 391). Варто погодитись із пропозицією автора щодо реформування системи фінансово-інвестиційного контролю і поступовому переході від розуміння контролю як засобу покарання, спрямованого на виявлення правопорушень і притягнення винних осіб до відповідальності, на користь його побудови як засобу забезпечення та сприяння інвестиційній діяльності (с. 401).

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що вони становлять і науково-теоретичний, і практичний інтерес, а саме – можуть бути використані: у науково-дослідній сфері; у сфері правотворчості; у навчальному процесі; у правозастосовній діяльності. Висновки, отримані автором, вже використані у певних сферах, про що свідчать наявні довідки про впровадження одержаних у ході дослідження результатів.

Повнота викладу наукових положень в опублікованих працях. Основні положення та результати дисертації опубліковано в одноосібній монографії і 55 публікаціях, із них 30 наукових статей, 23 із яких – у журналах і збірниках, що входять до переліку фахових наукових видань України; 7 статей – у періодичних іноземних виданнях (Республік Молдова, Польща та Чехія, Російської Федерації, Словацької Республіки), а також у 25 тезах виступів на науково-практичних заходах.

Позитивно оцінюючи зміст дисертації в цілому, вважаємо за необхідне **висловити ряд спірних моментів, зауважень,** врахування яких може допомогти дисертанту у подальшій науковій роботі в цьому напрямку:

1. У деяких державах, із оптимальним рівнем стабільності банківської системи, Фонди гарантування вкладів фізичних осіб чи їх аналоги мають можливість вести розгалужену інвестиційну діяльність, а не лише інвестувати кошти у державні цінні папери. Хотілося б почути думку дисертанта щодо можливості впровадження такої практики й в Україні.

2. Розділи 2 та 3 дисертації побудовані виходячи із підгалузевого зрізу вітчизняного фінансового права. При цьому автор не пояснює логіку виокремлення та дослідження в окремому розділі (розділ 4) проблематики фінансового контролю у сфері інвестиційної діяльності, адже позиція з визначення фінансового контролю як фінансово-підгалузевого утворення не є пануючою у вітчизняній юридичній науці.

3. В дисертації на противагу реєстрації переважно йдеться про фінансово-правові аспекти обліку в сфері інвестування. При цьому, співвідношення окреслених правових категорій в науковій роботі не розглядається, хоча на цей час єдність з цього питання у науковому співтоваристві відсутня.

4. У підрозділі 4.4 дисертації, що присвячений дослідженню підстав та видів фінансової відповідальності за інвестиційні правопорушення, автор, зокрема, звертається до характеристики пені у податково-правовому регулюванні.

Проте, варто констатувати, що здобувач уникає дискусії щодо такого питання як визначення правової природи наведеного інструментарію державно-примусового впливу. Не стимулювала здобувача до наукового пошуку у цьому сегменті й відсутність спільної позиції науковців (не всі вчені відносять пеню до фінансової відповідальності). На нашу думку, наведений підхід потребує пояснення. Окрім цього, у даному підрозділі звертається увага і на такі види юридичної відповідальності як господарська, цивільно-правова, що виходить за межі обраної спеціальності і назви самого підрозділу.

5. В представленій науковій роботі відсутня згадка про Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність». Така обставина є цілком зрозумілою та виправданою, враховуючи те, що зазначений законодавчий акт прийнято Верховною Радою України тільки 21 грудня 2017 року, а офіційно опубліковано 7 лютого поточного року (тобто вже після прийняття дисертації спецрадою до захисту). Водночас, вважаємо, що наукова робота тільки виграла аби здобувач здійснив у контексті теми дослідження аналіз тексту відповідного законопроекту та супровідних документів.

6. На наш погляд не дуже вдалою є назва дисертаційного дослідження, зміст якого свідчить про те, що автором розглядалися інвестиційні відносини, як складова фінансово-правових відносин, їх фінансово-правова сутність, тощо. Тому сприйнятною була б назва: «Інвестиційні відносини: фінансово-правове регулювання», або «Інвестиційні відносини: фінансово-правовий аспект».

Вказані зауваження носять дискусійний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам. Структурно дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів, що містять тринадцять підрозділів, висновків, списку використаних джерел, розміщених на 60 сторінках, та додатків, що охоплюють 15 сторінок. Структура наукового пошуку

повністю відповідає меті і завданням дослідження, дозволяє послідовно розглянути проблеми, визначені автором.

Висновки, зроблені в результаті дослідження, обґрунтовані й самостійні, є результатом концептуального розгляду проблеми. Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації.

Викладене дозволяє констатувати високу компетентність автора у питаннях, що досліджувались. Наукова робота має теоретичний характер, виконана відповідно до стандартів класичної науки, демонструє дослідницькі та аналітичні здібності М.М.Бліхар, висвітлює авторський погляд на обрану проблему. Висновки наукової роботи мають важливу праксеологічну цінність.

Проведене дослідження є довершеною науковою розвідкою і заслуговує на визнання як самостійна, концептуальна та актуальна праця, в якій логічно, послідовно викладено матеріал та відображені нові науково обґрунтовані результати, що у своїй сукупності вирішують конкретну наукову проблему - з'ясування фінансово-правової природи інвестиційних відносин, розробка підходів до реформування їх фінансово-правового регулювання. Отже, слід зробити висновок про те, що подана до захисту робота відповідає вимогам п.9 та п.10 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (із наступними змінами), а її автор М.М.Бліхар заслуговує на присудження наукового ступеня доктора юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:
доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України,
віце-президент з наукових та юридичних питань
Київського міжнародного університету **Л. А. Савченко**

Власноручний підпис
Савченко Л.А.
завіряю старший інспектор ВК